כא א מיי' פ"ב מהל' עדות הלכה ג סמג עשין קט :

כב ב מיי' שם הל"ד :

כג ג ד מיי' פ"י מהל' ברכות הלכה יז סמג עשין כז טור ש"ע או"ח סימן תכו סעיף ב [וברב אלפס עוד בברכות פ"ד דף כו.]:

וקבעוה בשמיה: כי הוה למד, בן זכאי הוה קרי ליה, כתלמיד היושב לפני רבו, כי הוה לימד הוה קרי ליה רבן יוחנן בן זכאי, כי קרי ליה בן זכאי על שם דמעיקרא וכי קרי ליה רבן יוחנן בן זכאי על שם דהשתא: (א)(מעשה ובדק כו') מה בין חקירות כו': מאי אפילו שנים אומרים, פשיטא, כי אמר אחד "איני יודע" עדותן קיימת כי אמרי בי תרי נמי עדותן קיימת? א"ר ששת ארישא קאי והכי קאמר בחקירות אפילו שנים אומרים ידענו ואחד אומר איני יודע עדותן בטילה, כמאן? כר"ע דמקיש שלשה לשנים, אמר רבא והא "עדותן קיימת" קתני! אלא אמר רבא *ה"ק אפילו בחקירות שנים אומרים ידענו ואחד אומר איני יודע עדותן קיימת, כמאן? דלא כר"ע. רב כהנא ורב ספרא תנו סנהדרין בי רבה פגע בהו רמי בר חמא אמר להו מאי אמריתו בה בסנהדרין דבי רבה, אמרי ליה ומאי אמרינן בה בסנהדרין גרידתא ומאי קשיא לך? א"ל מהא דקתני מה בין חקירות לבדיקות חקירות אחד אומר "איני יודע" עדותן בטילה, בדיקות אמר אחד "איני יודע" ואפי' שנים אומרים "אין אנו יודעים" עדותן קיימת, מכדי אידי ואידי דאורייתא היא מאי שנא חקירות ומאי שנא בדיקות? א"ל הכי השתא: בחקירות אמר אחד "איני יודע" עדותן בטילה דהויא לה *עדות שאי אתה יכול להזימה, בדיקות אמר אחד מהן "איני יודע" עדותן קיימת עדות שאתה יכול להזימה הוא, אמר להו אי הכי אמריתו בה, טובא אמריתו בה, אמרי ליה מטיבותיה דמר אמרינן בה טובא מנזיהותיה דמר לא אמרינן בה ולא חדא: אחד אומר כו': עד כמה? א"ר אחא בר חנינא אמר ר' אסי אמר רבי יוחנן עד רובו של חודש אמר רבא אף אנן נמי תנינא אחד אומר בשלשה ואחד אומר בה' עדותן בטילה ואמאי נימא שזה יודע בשני עיבורין וזה אינו יודע בשני עיבורין, אלא לאו משום דברובה ידע, לעולם אימא לך ברובה נמי לא ידע ובשיפורא ידע בחד שיפורא אמרי' (ב) דטעי בתרי שיפורא לא אמרי' דטעי וא"ר אחא בר חנינא אמר רב אסי אמר רבי יוחנן עד כמה מברכין על החדש? עד שתתמלא פגימתה, וכמה? אמר רבי יעקב בר אידי אמר רב יהודה עד שבעה נהרדעי אמרי עד ששה עשר

ותרוייהו

וקבעוה בשמיה. והאי דקרי ליה בהדא מתני' בן זכאי ובהדא רבן יוחנן בן זכאי לא תיקשי מאן דקרי ליה בן זכאי על שם ההיא שעתא דאמרה להא מילתא ומאן דקרי ליה רבן על שם סופיה קרי ליה: **פשיטא.** כיון דאמר אחד איני יודע אשמעינן תנא דעדותן קיימת: **כי אמרי תרווייהו נמי קיימת היא.** דאילו אמר האחד *(אינו) יודע מאי רבותיה כיון דאמר חבירו איני יודע זה לא מעלה ולא מוריד: **וא' אומר כו'.** שהיו שלשה: **ר' עקיבא מקיש שלשה לשנים.** במסכת מכות (ד' ה:) מה שנים (ג) אין זוממין עד שיזומו שניהם אף שלשתן עד שיזומו שלשתן וזה אי אפשר להזימן ואע"ג דלר"ש קאמר לה להא מילתא התם דאילו ר' עקיבא מקשינהו להכי מה שנים נמצא אחד מהן קרוב או פסול כו' מיהו ר"ע אית ליה נמי דר"ש ומוסיף איהו: **(רבא) אמר.** הא דקתני "אפי'" לאו ארבותא דבדיקות קאי אלא ארבותא דחקירות קאי והכי קאמר מה בין חקירות לבדיקות - חקירות היכא דליכא אלא תרי סהדי ואמר א' "איני יודע" עדותן בטלה בדיקות אמר אחד "איני יודע" עדותן קיימת והוא הדין לשניהם דהוה ליה עדות המוזמת בחקירות, ואפי' בחקירות משכחת לה דאמר אחד איני יודע עדותן קיימת והיכי דמי כגון דאיכא תלתא דאפשר לעדות שתתקיים בשנים ומשום שלישי לא מיפסלי הנך ודלא כר"ע: **בסנהדרין דבי רבה.** כלומר מה חידוש אתם אומרים בסנהדרין בבית אדם גדול כגון רבה יש לכם לחדש בה הרבה: **ומאי אמרינן בסנהדרין גרידתא.** מה יש לנו לומר אילו לא היינו למודים מפי חכם כל כך היכא יש להקשות בה ומאי קשיא לך: **הא דאורייתא.** ודרשת וחקרת והא דאורייתא כדתני לעיל "נכון" שיהא נכון אחד אומר כליו שחורים כו' דהיינו בדיקות "נכון" שיהו דבריהם מכוונים: **שאי אתה יכול להזימן.** בכולהו שבע חקירות הזמה כתיבי אבל בדיקות אפי' אומרים כולן "אין אנו יודעין" עדות שאתה יכול להזימה היא שהזמה אינה תלויה בכך אלא הכחשה דמאי שייך "עמנו הייתם" גבי בדיקות: **טובא אמריתו בה.** הרבה יש לכם טעמים בה: **מטיבותיה דמר אמרי' בה טובא.** מחמת שאתה טוב ועניו ומודה לנו אנו אומרים בה הרבה: **מנזיהותיה דמר.** אם היית רוצה להתרים בנו ולהקשות לא היינו יודעים נגדך כלום נזיהות לשון המדבר בקושי ובחזקה (ד) לשון נזהא דאריה (פסחים דף קיב:) אשגרוני"ר: **עד כמה.** יכנסו בתוך החדש דאם יש ביניהם יום אחד נימא דטעו בעיבור החדש: **עד רובו של חדש.** אבל מכאן ואילך כגון אחד אומר בעשרים, ואחד אומר בעשרים ואחד לא תלינן בעיבור החדש דכבר שמע בימים הללו שהיה חדש מעובר: **שזה יודע בב' עיבורים.** שהיו שני חדשים מעוברים או ביחד או בדילוג וזה מכאן לכולן חסירין: **אלא משום.** דאמרי ברובא ידע ברוב ימים שעברו כבר שמע מה היה: **שיפורא.** שופר היו תוקעין בקידוש החדש ביום שהוא מתחיל הן מלא הן חסר וזה לא שמע את השופר: **עד כמה מברכין.** אם לא בירך היום יברך למחר: **על החדש.** על הלבנה בהתחדשה: **עד שתתמלא פגימתה.** אבל בתר הכי לא שייך למימר "מחדש חדשים" שהרי כבר עשויה היא:

כמאן כר' עקיבא דמקיש שלשה לשנים. פי"ה ר' עקיבא מקיש שלשה לשנים במסכת מכות (דף ה:) מה שנים אינן נהרגין עד שיוזמו שניהם אף שלשה עד שיוזמו כו' וזה אי אפשר להזימן ואע"פ דר"ש קאמר להך מילתא התם דאילו ר' עקיבא מקשינהו להכי מה שנים נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטלה ומיהו אית ליה נמי דר"ש ומוסיף הוא וקשה לפי' דה"ל למינקט הכא דר"ש היא דאמר הכי בהדיא ועוד דבתר הכי קאמר דלא כר"ע אלא כמאן ויש לפרש דהא דקאמר עד שיוזמו שלשתן היינו כשכוונו עדותן אבל אמר איני יודע כנמצא אחד מהם קרוב או פסול דמי דלרבי שמעון תתקיים העדות בשאר ולר"ע עדותן בטלה והיינו דקאמר כר"ע והשתא ניחא דקאמר בתריה דלא כר' עקיבא אלא כר"ש:

[עיין לעיל במשנה מ.]

*__שזה__ יודע בעיבורו של חדש. קשה ומה אלו דייקינן בהני סהדי דתרווייהו ידעי בעיבורו של חדש והויא עדות מוכחשת ואנן ניקום ונימא דהכי קאמר וניקטליה מספיקא דכה"ג פרכינן בפ"ק דפסחים (דף יא: ושם) לאביי דאמר לדברי ר' יהודה אדם טועה חצי שעה וי"ל דשפיר דייקינן כיון דשיילינן באיזה יום ומכוונים ליום אחד ש"מ זה ידע בעיבורו של חודש וזה לא ידע ואם תאמר היכי דייק מהכא בריש בן סורר (לקמן דף סט.) דבדיני נפשות אזלינן בתר רובא דרובא דאינשי טעו בעיבורא דירחא שאני הכא דכוונו שניהם ליום אחד וי"ל דאם איתא דלא אזלינן בתר רובא ה"ל כחוזר ומגיד במאי דקאמרי אחר כך דהרי כבר הוכחשו מידי דהוה אאחד אומר בשלשה ואחד אומר בחמשה דאפי' טעו ליום אחד עדותן בטלה ולא אמר חד טעה בשני עיבורי משום דבשני עיבורי לא טעו אינשי כדאמר בגמ':

[ג"ז עיין לעיל במשנה]

*__אחד__ אומר בשתי שעות. תימה אמאי (ה) קיימת אילו דייקינן בהני סהדי דהאי דאמר שתי שעות בתחלת ב' דהוה ליה קודם הנץ החמה *ועדותן בטלה דהא תחלת ב' קודם הנץ החמה כדמוכח בפרק מי שהיה טמא (פסחים דף צג:) דמעלות השחר עד הנץ החמה ה' מילין והם שמינית היום דהיינו שעה ומחצה וי"ל דודאי כי (ו) דייקינן בהנך לא טעו אינשי אבל הני לא דקדקו אלא בשעות ואין בני אדם בקיאים בשעות וסבורין שהשניה מתחלת אחר הנץ החמה:

דלאמר כנ"ל

[ג"ז עיין שם]

*__אחד__ אומר בשלשה ואחד אומר בה'. הקשה ריב"א לרבא דאמר בפ"ק דפסחים (דף יב: ושם) אדם טועה שתי שעות חסר משהו אמאי עדותם בטלה נשייליה דילמא האי דקאמר ג' סוף ג' והאי דקאמר חמשה תחלת חמשה וי"ל דלבטל עדות בדקינן להו משום דכתיב (במדבר לה) והצילו העדה ולא לקיים עדותן וא"ת מ"מ נימא עובדא כי הוה ברביעית הוה וי"ל דקסבר רבא דאין לתלות טעות בשניהם:

פועלי

רבינו חננאל

כל שנותיו של רבן יוחנן בן זכאי ק"כ מ' שנה עסק בפרגמטיא ומ' שנה למד ומ' שנה לימד ומ' שנה שהיה למד אמר שמועה זו דבדיקי' עוקצי תאנים ואסתבר לרביה וקבעה בשמיה ואי אפשר לומר כי במ' שנה שהיה מלמד אמרה. דתניא מ' שנה קודם חורבן הבית גלתה סנהדרין וישבה בחנות ולא דנו דיני נפשות ואשכחנן ריב"ז התקין אחר חורבן הבית: **חקירות** אמר א' איני יודע עדותן בטלה. בדיקות אמר א' איני יודע ואפילו ב' אומרים אין אנו יודעים עדותן קיימת ואקשי' מאי אפילו ב' אומרים ומשני רבא הכי קתני אפילו בחקירות ב' אומרים ידענו ואחד אומר איני יודע עדותן קיימת ודלא כר' עקיבא דמקיש ג' לב' מה ב' נמצא אחד מהן קרוב כו'. ואמרינן מכדי חקירות והבדיקות תרוייהו מדאורייתא נינהו מאי שנא חקירות מבדיקות ושנינן חקירות אמר א' איני יודע הויא לה עדות שאי אתה יכול להזימה דגופא של הזמה הכי היא אומרין להן היאך אתם מעידין שפלוני הרג את פלוני ביום פלוני במקום פלוני (ואתם) [והלא אתם] הייתם עמנו במקום אחד רחוק באותו היום הרי אלו זוממין כענין הזה דרך הזמה וכיון שאמרו העדים אין אנו יודעין באיזה יום באיזו שעה כו' בטילה תורת הזמה. וקיי"ל דכל עדות שאי אתה יכול להזימה אינה עדות לפיכך היא בטלה אבל בדיקות שאין בה דרך הזמה אפילו אם אמרו אין אנו יודעין במה הרגו עדותן קיימת: פי' מנזייתיה מנערתו. א' אומר בשנים בחודש ואחד אומר בשלשה עדותן קיימת ועד כמה אמרו משמיה דר' יוחנן עד רובו של חודש כגון שזה אומר בי' בחודש וזה אומר בי"א בחודש מוסיף זה על זה יום עדותן קיימת כי יש לומר החודש שיצא היה ל' ונדמה לו שהיה כ"ט יום ולא שמע השופר שתוקעין בר"ח (עד) [ועד] חצי החודש יש לומר שטעה ביום העבור יתר מיכן לא. ולדברי הכל בב' ימים שהן ב' עיבורין והוא אומר*) לא הייתי יודע שאחד מהן חסר א' בתרי שיפורי לא טעו אינשי אלא עדותן בטלה: **א"ר** יוחנן עד מתי מברכין על החודש עד שתימלא פגימתו וכמה הוא רב יהודה אמר עד שבעה. נהרדעי אמרי עד ט"ז ותרוויהו כר' יוחנן סבירא להו דאמר עד שתימלא פגימתו רב יהודה סבר כיון שנתמתחו שני קצותיו במילואה כדוגמת יתר של קשת. כדכתיב כוננו חצם על יתר נתמלאת פגימתה קרינן ביה אע"פ שתוך הלבנה לא נתמלאת אלא נראת באמצעה גופה של רקיע. נהרדעי אמרי עד ט"ז ותימלא הלבנה כדוגמת נפא

*) איני מובן ואולי צ"ל לא הייתי יודע שהיו מעוברין ונדמו לו שניהן היו חסרין

מלשון

ג"י רש"ל אני

הגהות הב"ח

(א) גמ' על שם דהשתא מה בין כו' ותיבות מעשה ובדק כו' נמחק: (ב) שם אמרי דטעי בתרי שיפורא לא אמרינן דטעי: (ג) רש"י ד"ה ר"ע וכו' שנים אין נעשין זוממין וכו' ומוסיף הס"ד ואח"כ מה"ד אלא אמר רבא: (ד) ד"ה מנזיהות וכו' לשון נוהג כ"ב פסחים קיב ובבת דמ"ה: (ה) תוס' ד"ה אחד וכו' אמאי עדותן קיימת: (ו) בא"ד דודאי כי דייקי בהכי:

[לקמן עת. ב"ק עט:]

גליון הש"ס

רש"י ד"ה ור"ע ומוסיף איהו וכו' עיין לעיל דף ט ע"א תוספות ד"ה לא:

נושא/מבנה

ב' דרגות איך זה?

הגמ' "אפילו שנים אומרים אין אנו יודעים"...

מסקנות הסוגיות

נושא

מאחר דחקירות ובדיקות מן התורה מה יש הבדל ביניהם בזמן שאו' "איני יודע"

מבנה

חקירות/בדיקות

מבנה

סידרה של אמירות של ר' אחא בר חנינא אמר ר' אסי

נושא

עד כמה בחודש יכול לטעות בעיבור החודש

נושא

עד כמה בחודש ניתן לומר קידוש לבנה